

Drahí bratia a sestry!

Naše spoločnosti prežívajú na globálnej úrovni - ako dosiaľ nikdy v dejinách - procesy vzájomnej závislosti a interakcie. Hoci tieto procesy majú aj problematické či negatívne prvky, predsa je ich cieľom zlepšenie podmienok života ľudskej rodiny, a to nielen z ekonomickej stránky, ale aj z politickej a kultúrnej. Koniec koncov každý človek patrí do ľudskej rodiny a nádej na lepšiu budúcnosť má s celou rodinou národov. Od tohto konštatovania sa odvíja téma, ktorú som zvolil na tohoročný Svetový deň migrantov a utečencov: Migranti a utečenci: na ceste k lepšiemu svetu.

Výsledkom súčasných zmien je aj rastúca mobilita ľudí, ktorá sa javí ako „znamenie našich čias“ - podľa vyjadrenia pápeža Benedikta XVI. (porov. Posolstvo k Svetovému dňu migrantov a utečencov 2006). Ak na jednej strane migrácie často odzrkadľujú biedu a nedostatky jednotlivých štátov i medzinárodného spoločenstva, na druhej strane odhaľujú aj túžbu ľudstva prežívať jednotu, a to pri súčasnom rešpektovaní rozdielov v ochotnom prijímaní a pohostinnosti, ktoré všetkým umožnia rovnakú účasť na dobrách zeme, na ochrane a podpore dôstojnosti každej ľudskej bytosti a jej ústredného postavenia.

Z kresťanského hľadiska sa aj v migráciách, podobne ako v iných ľudských skutočnostiach, prejavuje napätie medzi krásou stvorenia poznačeného milosťou a vykúpením na jednej strane a tajomstvom hriechu na druhej strane. Solidarite a prijatiu, bratským a chápaným postojom protirečí odmietanie, diskriminácia, vykorisťovanie, bolesť a smrť. Znepokojenie vyvolávajú predovšetkým situácie, keď migrácia je nielen vynútená, ale navyše je spojená s rôznymi spôsobmi obchodovania s ľuďmi a ich zotročovaním. „Otrocká práca“ je dnes platnou menou! Napriek problémom, rizikám a ťažkostiam, ktorým treba čeliť, povzbudzuje migrantov a utečencov spojenie dôvery a nádeje; v srdci si nesú túžbu po lepšej budúcnosti nielen pre seba, ale aj pre svoje rodiny a pre svojich drahých.

Čo však znamená vytvoriť „lepší svet“? Tento výraz nemusí nevyhnutne odkazovať na naivné, abstraktné a nedosiahnuteľné predstavy, ale má viesť skôr k hľadaniu autentického a integrálneho rozvoja, k angažovaniu sa za dôstojné životné podmienky pre všetkých, aby sa spravodlivo odpovedalo na požiadavky jednotlivcov i celých rodín a rešpektovalo, chránilo a zvelaďovalo stvorenie, ktoré nám Boh daroval. Ctihodný Pavol VI. opísal túžby dnešných ľudí týmito slovami: „Vymaniť sa z biedy, mať bezpečnejšie živobytie, zdravie, trvalé zamestnanie; mať zvýšenú účasť na zodpovednosti, byť bez akéhokolvek útlaku, byť chránení pred položením, ktoré uráža ľudskú dôstojnosť; byť vzdelanejší; slovom, viac pracovať, vedieť a vlastniť, a tak aj viac byť“ (encyklika *Populorum progressio*, 26. marca 1967, 6).

Naše srdce si želá „viac“ - nielen viac vedieť alebo viac mať, ale predovšetkým viac byť. Rozvoj nemožno redukovať len na jednoduchý ekonomický rast, ktorý sa často sleduje bez ohľadu na najslabších a najbezbrannejších. Svet sa môže zlepšiť iba vtedy, keď sa hlavná pozornosť sústredí na človeka, ktorého treba podporovať integrálne, vo všetkých rozmeroch vrátane duchovného; ak sa nikto nezanedbáva, ani chudobní, chorí, väznení, núdzni či cudzinci (porov. Mt 25, 31 - 46); ak sme schopní prejsť od „kultúry vyradovania“ ku „kultúre stretnutia a prijatia“. Migranti a utečenci nie sú len akýmisi pešiakmi na šachovnici ľudstva. Ide tu o deti, ženy a mužov, ktorí z rôznych dôvodov boli prinútení opustiť svoje domovy a ktorí majú rovnako legitímne právo viac vedieť, viac mať, no predovšetkým „viac byť“. Počet

tých, čo migrujú z jedného kontinentu na druhý, ako aj tých, ktorí sa presúvajú v rámci svojich krajín a svojich geografických území, je šokujúci. Súčasné migračné toky predstavujú najrozsiahlejší pohyb osôb – ak nie aj národov – všetkých čias. Na ceste s migrantmi a utečencami sa Cirkev usiluje pochopiť dôvody, ktoré zapríčiňujú migráciu, ale aj pracovať na tom, aby sa odstránili negatívne dôsledky a, naopak, zhodnotili pozitívne účinky migračných pohybov tak na pôvodné, ako aj na tranzitné a cieľové spoločenstvá.

Žiaľ, pokým povzbudzujeme na rozvoj lepšieho sveta, nesmieme zamlčovať ani pohoršenie chudoby v jej rôznych podobách. Násilie, vykorisťovanie, diskriminácia, vytlačanie na okraj, obmedzovanie základných slobôd tak jednotlivcov, ako aj skupín, to sú len niektoré zo základných podôb chudoby, ktorú treba prekonať. Často práve tieto aspekty charakterizujú migračné presuny, pričom spájajú migráciu s chudobou. V snahe uniknúť zo situácie biedy a prenasledovania za lepšou perspektívou alebo záchranou života sa milióny ľudí vydávajú na migračnú cestu, no v očakávaní naplnenia svojich prianí sa často stretávajú s nedôverou, uzavretosťou i vylúčením a postihujú ich iné, často ešte vážnejšie nešťastia, ktoré rania ich ľudskú dôstojnosť.

Migrácie – tých rozmerov, aké v našej dobe globalizácie nadobúdajú – si vyžadujú, aby sa k nim pristupovalo a aby sa na ne odpovedalo novým, spravodlivým a účinným spôsobom, ktorý predpokladá predovšetkým medzinárodnú spoluprácu a ducha hlbokkej solidarity i spolucítania. Je potrebná spolupráca na rôznych úrovniach a tiež spoločné prijatie normatívnych nástrojov, ktoré budú ochraňovať a podporovať ľudskú osobu. Pápež Benedikt XVI. naznačil koordináty tejto spolupráce, keď povedal, že „takúto politiku treba rozvíjať, počínajúc úzkou spoluprácou medzi krajinami, z ktorých migranti vychádzajú, a krajinami, do ktorých prichádzajú; treba, aby ju sprevádzali primerané medzinárodné predpisy, schopné zosúladiť rozličné legislatívne aspekty s cieľom ochrany požiadaviek a práv migrujúcich osôb a rodín a súčasne i spoločností, do ktorých migranti smerujú“ (encyklika Caritas in veritate, 29. júna 2009, 62). Spoločná práca pre lepší svet si vyžaduje vzájomnú spoluprácu medzi krajinami, charakterizovanú ochotou a dôverou bez stavania neprekonateľných bariér. Dobrá synergia môže povzbudiť tých, ktorí vládnu, aby čelili spoločensko-ekonomickej nerovnováhe a neriadenej globalizácii, ktoré zapríčiňujú migrácie, kde sú ľudia skôr obeťami ako protagonistami. Žiadna krajina nemôže sama čeliť ťažkostiam spojeným s týmto javom, lebo je taký rozsiahly, že sa týka temer všetkých kontinentov, a to v dvoch smeroch: imigračnom i emigračnom pohybe.

Dôležité je tiež zdôrazniť, že táto spolupráca sa začína už úsilím o zlepšenie vlastných ekonomických a spoločenských podmienok, ktoré musí každá krajina vyvinúť vo vlastnom rámci, aby sa tak emigrácia nestala jedinou možnosťou pre tých jej občanov, ktorí hľadajú pokoj, spravodlivosť, istotu a plné rešpektovanie ľudskej dôstojnosti. Vytvorenie pracovných príležitostí v miestnych ekonomikách znamená okrem iného vyhnúť sa rozdeleniu rodín a garantovať podmienky stability a pokoja pre jednotlivcov i skupiny.

Keď hľadáme na migrantov a utečencov, je tu konečne aj tretí prvok, ktorý chcem v súvislosti s budovaním lepšieho sveta zdôrazniť: ide o prekonanie predsudkov a vžitých stereotypov týkajúcich sa migrácií. Príchod migrantov, zbehov požadujúcich azyl a utečencov totiž neraz vyvoláva v miestnej populácii podozrievavosť a nevraživosť. Tieto sa rodia zo strachu, že sa

naruší bezpečnosť v spoločnosti, že hrozí riziko straty identity a kultúry, že stúpne konkurencia na trhu práce alebo že sa dokonca objavia nové faktory kriminality. V tomto smere majú veľkú zodpovednosť spoločenské komunikačné prostriedky: ich úlohou je odhaľovať stereotypy a ponúkať pravdivé informácie, poukazovať na chyby niektorých, ak sa stanú, ale aj opisovať poctivosť, spravodlivosť a veľkodušnosť mnohých iných. Čo sa tohto týka, je nevyhnutná zmena postoja k migrantom a utečencom zo strany všetkých. Od postoja obrany a strachu, nezáujmu a vylučovania - ktoré v konečnom dôsledku zodpovedajú práve „kultúre vyradovania“ - treba prejsť k postojom vychádzajúcim z „kultúry stretnutia“, ktorá jediná je schopná vytvárať spravodlivejší a bratskejší svet. Do tejto „zmeny postojov“ sa majú zapojiť aj prostriedky spoločenskej komunikácie, aby podporili túto zmenu správania sa voči migrantom a utečencom.

Myslím na to, ako na začiatku svojej cesty aj Svätá rodina z Nazareta zažila skúsenosť odmietnutia: Mária, ktorá „porodila svojho prvorodeného syna, zavinula ho do plienok a uložila do jasiel, lebo pre nich nebolo miesta v hostinci“ (Lk 2, 7). Ježiš, Mária a Jozef zažili aj to, čo znamená opustiť vlastnú krajinu a stať sa migrantmi: ohrozovaní Herodesovou túžbou po moci, museli utiecť a ukryť sa v Egypte (porov. Mt 2, 13 - 14). No Máriino materské srdce a starostlivé srdce Jozefa, ochrancu Svätej rodiny, si stále uchovali dôveru, že Boh ich nikdy neopustí. Na ich príhovor nech sa táto istota vždy nachádza v srdci každého migranta a utečenca.

V plnení Kristovho poverenia - „chodte a učte všetky národy“ - je Cirkev povolaná byť Božím ľudom, ktorý objíma všetky národy a všetkým národom hlása evanjelium, pretože v tvári každého človeka je vtlačená Kristova tvár! V tom spočíva najhlbší koreň dôstojnosti ľudského bytia, ktorá musí byť vždy rešpektovaná a chránená. Dôstojnosť osoby sa nezakladá len na kritériách účinnosti, produktivity, spoločenského stavu, etnickej či náboženskej príslušnosti, ale na tom, že sme stvorení na Boží obraz (porov. Gn 1, 26 - 27), ba viac, že sme Božími deťmi. Každá ľudská bytosť je Božím dieťaťom! V nej je vtlačený Boží obraz! Preto máme vidieť a druhým pomáhať vidieť v migrantoch a utečencoch v prvom rade nielen problém, ktorému treba čeliť, ale aj brata či sestru, ktorých treba prijať, rešpektovať a milovať. Ide o príležitosť, ktorú nám Prozreteľnosť ponúka nato, aby sme prispeli k budovaniu spravodlivejšej spoločnosti, hlbšej demokracie, solidárnejšej krajiny, bratskejšieho sveta a otvorenejšej kresťanskej spoločnosti podľa evanjelia. Migrácie môžu podporiť novú evanjelizáciu, otvoriť priestor pre rast nového ľudstva, predpovedaného vo veľkonočnom tajomstve: ľudstva, pre ktoré je každá krajina vlastnou a každá vlasť cudzou krajinou.

Drahí migranti a utečenci! Nestrácajte nádej, že aj pre vás je pripravená istejšia budúcnosť, že aj na vašich cestách sa môžete stretnúť s podanou rukou, ktorá vám dá pocítiť bratskú solidaritu a vrúcne priateľstvo. Všetkých vás i tých, ktorí svoj život a svoje sily venujú pomoci vám, uisťujem o svojej modlitbe a zo srdca všetkým udeľujem apoštolské požehnanie. Vo Vatikáne 5. augusta 2013

FRANTIŠEK